

УДК 378:373.2-651

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Леся Куземко

Київ

Для успішної реалізації індивідуального підходу в роботі з дітьми, вихователям слід оволодіти відповідними знаннями і вміннями. Це можливо завдяки впровадженню моделі підготовки майбутніх вихователів до реалізації індивідуального підходу в професійній діяльності.

Ключові слова: *індивідуальний підхід, індивідуалізація навчання, розвиток особистості дитини, модель підготовки.*

Розбудова незалежної України потребує змін у системі освіти перш за все з метою відтворення інтелектуального потенціалу суспільства. Вирішення цієї проблеми значною мірою залежить від педагога, творча особистість і діяльність якого стають міцним засобом формування і розвитку особистості дитини. Вдосконалення підготовки педагогічних кадрів перебуває у прямій залежності не тільки від орієнтації студентів на професію педагога, а й від організації їхньої підготовки до майбутньої діяльності. Тому проблема розроблення ефективних технологій підготовки майбутніх вихователів є актуальною для сучасної системи дошкільної освіти.

Проблеми професійної підготовки педагогів в різних аспектах досліджені у педагогічній літературі та дисертаційних дослідженнях. Окремими проблемами підготовки майбутнього педагога займалися О.А. Абдуліна, А.М. Алексюк (готовність до професійної діяльності), Ю.К. Бабанський (дидактична підготовка),

Вісник Інституту розвитку дитини. Вип.8. Серія : Філософія, педагогіка, психологія : Збірник наукових праць
Г.В. Беленька, А.М. Богуш, Т.І. Поніманська, (підготовка майбутніх вихователів),
Н.М.Буринська, С.У.Гончаренко, І.А.Зязюн, С.М. Мартиненко, О.М.Пехота,
І.П.Підласий, В.О.Сластьонін, Л.Л. Хоружа та багато інших науковців.

Проте система професійно-педагогічної підготовки у вищому навчальному закладі побудована в основному на традиційних технологіях навчання, що не сприяє підвищенню її ефективності. Нині відбуваються перетворення в системі дошкільної освіти України, відповідно до національних і цивілізаційних аксіологічних пріоритетів. Вони є причиною соціального замовлення на вихователя, спроможного здійснювати інноваційну професійну діяльність. В свою чергу, це зумовило необхідність перегляду пріоритетів у системі професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільного профілю, що пов'язані з реалізацією ідей гуманістичної педагогіки, з уведенням Базового компонента дошкільної освіти, Базової програми розвитку дітей дошкільного віку «Я у Світі» в якій зазначено: «Програма проголошує важливість реалізації педагогом індивідуального підходу до розвитку, виховання і навчання дошкільника. Матеріали Базової програми орієнтують на обов'язкове врахування у педагогічному процесі індивідуальної історії життя кожної конкретної дитини (біографії, умов життя родини, кількості в ній дітей, освітнього рівня батьків, їх етнічної належності, віросповідання тощо) та її індивідуальних особливостей» [1, 12].

Виховання дітей дошкільного віку повинно ґрунтуватися на основі допомоги вияву внутрішніх сил дитини, а не на простій передачі набутих раніше знань. У той же час дорослий відповідає за розвиток особистості, створюючи умови для вільної діяльності дітей дошкільного віку.

Спостерігати за проявом індивідуальних особливостей дитини – це ще не означає зрозуміти їх, розкрити причини, що їх зумовили. Особливості дитини зовні можуть бути однаковими, а історія розвитку – різна. Тому використовувати

Вісник Інституту розвитку дитини. Вип.8. Серія : Філософія, педагогіка, психологія : Збірник наукових праць
чи перетворювати ту ж саму рису особистості різних дітей однаковими прийомами не можна.

Вивчаючи можливості дітей, ми впливаємо на них, а навчаючи й виховуючи, розкриваємо такі індивідуальні особливості дітей, які використовуються потім у подальшій роботі з ними. Індивідуально працювати з дитиною – це, насамперед, знайти й використати такі особливості, що сприяють найбільш сприятливому залученню дитини до діяльності дитячого колективу.

Існують розроблені педагогікою і психологією принципи вивчення дітей і індивідуального підходу до них. Згідно з ними, необхідно вивчати не тільки основні риси особистості дитини, що цікавлять вихователя чи особливості її розумової діяльності, але й ті сторони та причини, які зумовили їхній розвиток, що можуть бути з нею зв'язані.

Самі по собі особливості поведінки дитини ще не дають підстави для вибору правильних форм і методів впливу на неї. Необхідно враховувати фізичний стан і те, в якій родині вона виховується, чи здорова вона, чи страждає якимсь розладом нервової системи та ін. Правильно визначити способи індивідуального підходу до дитини можна тільки в тому разі, якщо розкрито причини її поведінки, що зумовили появу і розвиток якоїсь важливої риси особистості.

Мета індивідуального виховання дітей розшаровується на два однаково важливих напрямки: зовнішній, очевидний для дорослих і дітей – діловий, який покладений в основу спілкування, і внутрішній, прихований, духовно-моральний, педагогічний. Зовнішня, ділова мета складається з того, що вихователь ділиться з дитиною своїм життєвим досвідом, знаннями, уміннями й навичками. Це своєрідна форма шефства, індивідуального наставництва. Реальний критерій успіху такої парної взаємодії: оволодіння дітьми конкретними знаннями, вміннями, навичками.

Вісник Інституту розвитку дитини. Вип.8. Серія : Філософія, педагогіка, психологія : Збірник наукових праць

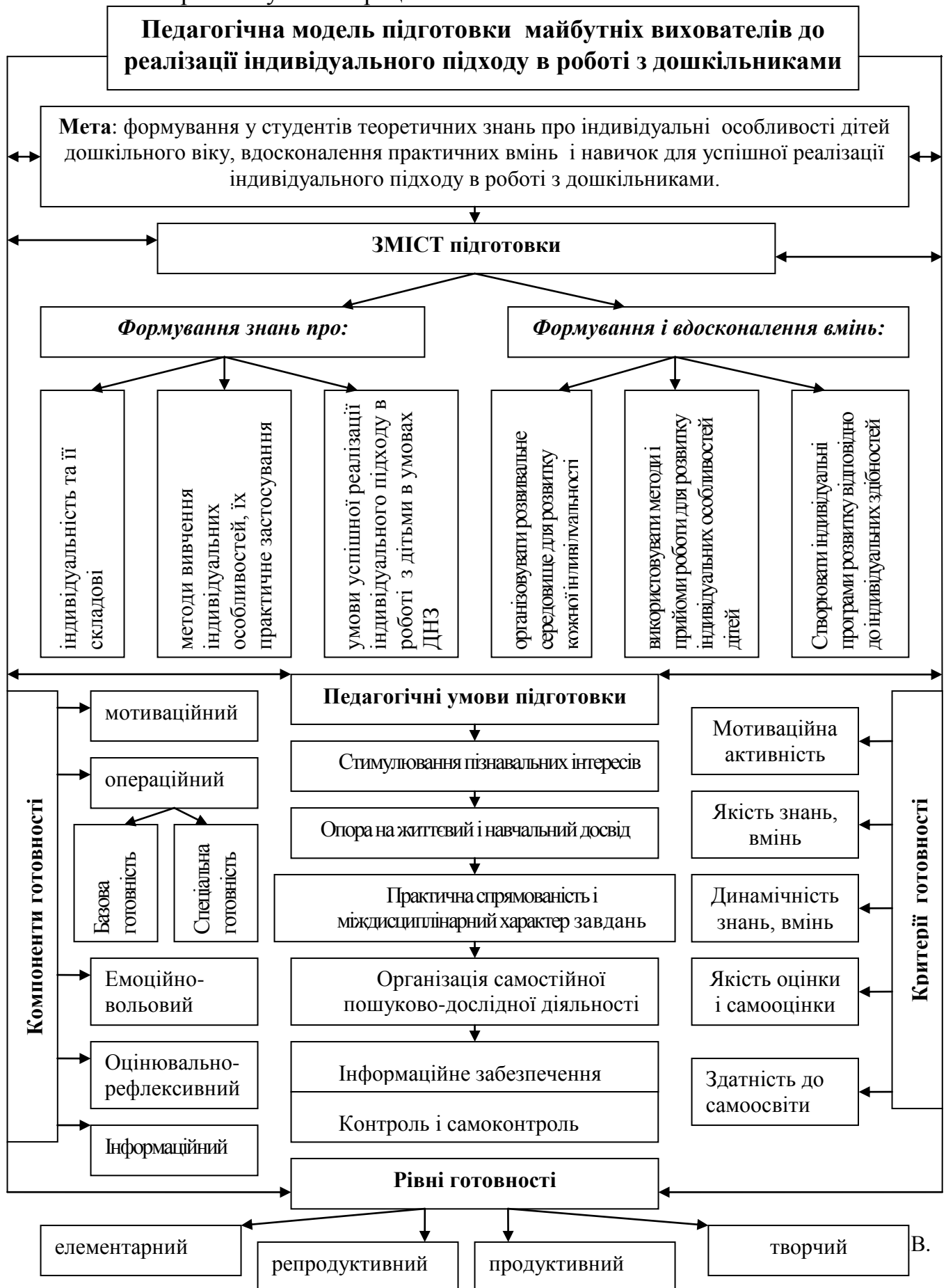
Внутрішня, власне педагогічна мета виходить з того, щоб на основі взаємної приязні, симпатії налагодити людський довірливий духовно-моральний контакт, бажання і прагнення обмінюватися у процесі взаємодії досвідом духовного життя, обговорювати проблему ідеалів, потреб та інтересів. Товариська прив'язаність дає змогу ефективно впливати на мотиви, пробуджувати громадські та особисті стимули, розкривати життєву перспективу, утримувати від бурхливих емоційних поривань, неприборканих пристрастей і необдуманих вчинків, стабілізувати психіку, націлювати на активність і результати дій.

Індивідуальний підхід (за Г.Спенсером) є організацією процесу навчання і виховання з урахуванням індивідуальних особливостей тих, кого навчають і виховують. Такий підхід у вихованні допомагає дитині розкрити весь свій інтелектуальний і творчий потенціал, відстоювати свої моральні позиції та право на власну думку[5, 4].

Реалізація індивідуального підходу до дітей вимагає від вихователя глибоких знань психології, фізіології дітей дошкільного віку, методів та прийомів роботи для впровадження індивідуалізованих програм розвитку. З цією метою нами була розроблена орієнтовна педагогічна модель підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до реалізації індивідуального підходу в професійній діяльності. У науково-методичній та психолого-педагогічній літературі професійна підготовка майбутнього педагога розглядається як цілісний процес засвоєння та закріплення загальнопедагогічних і спеціальних знань, умінь та навичок; результатом цього процесу вважається вироблення у педагогічних працівників готовності до професійної діяльності.

Педагогічна модель включає: мету підготовки, зміст, компоненти і критерії готовності вихователів до реалізації індивідуального підходу в роботі з дошкільниками, педагогічні умови підготовки до професійної діяльності, рівні професійної готовності.

Вісник Інституту розвитку дитини. Вип.8. Серія : Філософія, педагогіка,
психологія : Збірник наукових праць

Вісник Інституту розвитку дитини. Вип.8. Серія : Філософія, педагогіка, психологія : Збірник наукових праць

При визначенні рівнів і критеріїв готовності майбутніх вихователів до реалізації індивідуального підходу в професійній діяльності ми взяли за основу загальний підхід Л.В.Кондрашової і В.О.Сластьоніна. Відповідно у нашому дослідженні готовність майбутніх вихователів до реалізації індивідуального підходу в професійній діяльності розглядаємо як сукупність таких взаємопов'язаних компонентів: *мотиваційного* (зацікавленість і позитивне ставлення до індивідуального підходу в роботі з дошкільниками, усвідомлення необхідності оволодіння певним обсягом знань, умінь і навичок для продуктивної педагогічної діяльності відповідно до сучасних вимог дошкільної освіти); *операційного* (що характеризується якістю знань і вмінь, необхідних для вирішення завдань в професійній діяльності, яка залежить від характеру та змісту відповідної теоретичної підготовки студентів) при цьому виділяємо базову готовність (використання загальних методів і прийомів роботи з дітьми) та спеціальну готовність (готовність реалізовувати індивідуальний підхід, використовуючи знання індивідуальних особливостей дітей, вмінь складати індивідуальні програми розвитку тощо); *емоційно-вольового* (який включає відповідний емоційний настрій що приводить у дію розумові та духовні сили, високі вольові якості майбутнього вихователя такі як: цілеспрямованість, самоконтроль, ініціативність, рішучість, організованість, відповідальність); *оцінювально-рефлексивного*, що полягає в оцінці (аналізі) власної діяльності, виявленні помилок, внесенні відповідних коректив у власну діяльність, і на цій основі окресленні шляхів удосконалення загального професійного рівня та *інформаційного* (готовність працювати з інформацією, інформаційними технологіями задля самоосвіти, самореалізації).

Виділені компоненти не вичерпують всіх аспектів готовності майбутнього вихователя до реалізації індивідуального підходу в роботі з дошкільниками, але в

Вісник Інституту розвитку дитини. Вип.8. Серія : Філософія, педагогіка, психологія : Збірник наукових праць
цілому достатньо повно характеризують вихователя, який намагається творчо застосовувати набуті знання і вміння в своїй професійній діяльності.

Аналіз змісту і структури готовності студентів до здійснення індивідуального підходу у майбутній професійній діяльності дає підстави для визначення основних критеріїв готовності майбутнього вихователя до цього виду діяльності: *мотиваційна активність* (показує зацікавленість, потребу й установку на необхідність реалізації індивідуального підходу в розвитку особистості дошкільника); *якість знань*, розкривають сутність, зміст, теорію та методику індивідуального підходу у навчально-виховному процесі дітей дошкільного віку та *якість сформованості вмінь* реалізовувати індивідуальний підхід до дітей; *динамічність знань і вмінь* (їх застосування в різних умовах); *якість оцінки і самооцінки* результатів діяльності, пов'язаної з реалізацією індивідуального підходу в роботі з дошкільниками в майбутній професійній діяльності; *здатність до самоосвіти*.

Педагогічна модель включає також педагогічні умови, за допомогою яких підвищиться рівень професійної підготовки майбутніх вихователів до реалізації індивідуального підходу в роботі з дошкільниками: *стимулювання пізнавальних інтересів*, що забезпечить свідоме засвоєння знань та важливість їх застосування на практиці; *опора на життєвий і навчальний досвід* (використання знань здобутих власним досвідом та під час вивчення фахових дисциплін); *практична спрямованість і міждисциплінарний характер завдань* (орієнтація на майбутню практичну діяльність); *організація самостійної пошуково-дослідної діяльності* (самостійне ознайомлення з науковими дослідженнями, практичним педагогічним досвідом та методичними розробками в галузі дошкільної освіти); *інформаційне забезпечення* (розробка програми навчального курсу з підготовки вихователів до реалізації індивідуального підходу в роботі з дошкільниками та наповнення його

Вісник Інституту розвитку дитини. Вип.8. Серія : Філософія, педагогіка, психологія : Збірник наукових праць відповідним змістом, створення інформаційної бази та ін.); *контроль та самоконтроль*.

На основі аналізу наукової літератури, специфіки професійної діяльності педагога і вимог до особистості сучасного вихователя дітей дошкільного віку, були визначені рівні, які характеризують сформованість основних компонентів готовності майбутніх вихователів до реалізації індивідуального підходу в роботі з дошкільниками: *елементарний (низький), репродуктивний (середній), продуктивний (високий) та творчий (найвищий)*.

Таким чином, враховуючи все вищесказане, можна зауважити, що реформування змісту дошкільної освіти, впровадження у практику роботи дошкільних навчальних закладів Базової програми розвитку дітей дошкільного віку „Я у світі”, має починатися з підготовки педагогів, вдосконалення їх професійно значущих якостей: компетентності, креативності, комунікативності, інноваційності. Сучасний вихователь повинен повною мірою використовувати індивідуальний підхід у розвитку, вихованні і навчанні дошкільників, визнавати, що кожна дитина розвивається відповідно до індивідуальних особливостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі”/ М-во освіти і науки України, АПН України; [наук.ред.та упоряд. О.Л. Кононко]. – К. : Світич, 2008. – 430с.
2. Гавриш І. Підготовка майбутніх фахівців дошкільного профілю до інноваційної діяльності як педагогічна проблема / Ірина Гавриш // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» : Науково-теоретичний збірник. – Переяслав-Хмельницький, 2008. Вип.14, С. – 50-54.

Вісник Інституту розвитку дитини. Вип.8. Серія : Філософія, педагогіка, психологія : Збірник наукових праць

3. Кондрашова Л.В. Морально-психологічна готовність студента до вчительської діяльності / Л.В. Кондрашова. – К. : Вища школа, 1987. – 54 с.

4. Кузьменко В. Індивідуалізація виховання і навчання в дошкільних закладах [методичні рекомендації для дошкільних працівників] / Віра Кузьменко. –К. : КМПУВ імені Б.Грінченка, 2002. – 44 с.

5. Миценко В.І. Індивідуальний підхід до виховання дітей у педагогічній спадщині Г.Спенсера (1820-1903 рр.). Автореф. дис... канд.. пед. наук: 13.00.01 /Валерій Іванович Миценко. –Кіровоград, 2002. –18с.

Для успешной реализации индивидуального подхода в работе с детьми, воспитателям нужно овладеть соответствующими знаниями и умениями. Это возможно с помощью введения модели подготовки будущих воспитателей к реализации индивидуального подхода в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: *индивидуальный подход, индивидуализация обучения, развитие личности ребенка, модель подготовки.*

For successful realization of the individual approach in a work with children, kindergarten teachers should master the appropriate knowledge and skills. It is possible due to adoption of training model of the future kindergarten teachers to realization of the individual approach in the professional work which will include.

Key words: *individually mode, individualization of teaching, development of child's personality, training model.*